

Nederland als hoofdstad van het Internationale Recht, een metafoor of realiteit?

628

Een tijdje terug kocht ik voor het vak Rechtsfilosofie bij De Slegte in Utrecht de Nederlandse vertaling van de *Commentariolum petitionis* van Quintus Cicero. Deze korte verhandeling betreft een soort verkiezingshandleiding die Quintus voor zijn broer Marcus Tullius Cicero schreef toen deze zich in 64 v. Chr. kandidaat stelde voor het consulaat in Rome. Marcus Tullius moest zich tijdens de verkiezingscampagne drie dingen voor ogen houden te weten *novus sum, consulatum peto, Roma est* (je bent nieuw, je wilt consul worden, dit is Rome). Deze woorden zouden vandaag de dag van toepassing kunnen zijn op Wouter Bos. Afgaande op de peilingen is het namelijk niet ondenkbaar dat hij in mei 2007 de volgende minister-president van Nederland wordt. In die hoedanigheid wordt Bos geconfronteerd met de politieke verantwoordelijkheid voor de missie naar de provincie Uruzgan in Afghanistan. Een missie die binnen de PvdA niet onomstreden was. In een brief aan de partijleden rechtvaardigde Bos de deelname mede op grond van de lange traditie die de PvdA heeft in het steunen van internationale missies alsmede het respect voor het Internationaal Recht. Wouter Bos beschouwde Nederland bovendien als de 'hoofdstad van het Internationale Recht'. In mijn optiek is deelname aan internationale missies en de ambitie van 'hoofdstad van het Internationale Recht onverenigbaar'.

De foto's van Adam Nadal van etnische zuiveringen in Darfur en de artikelen van Robert Fisk over getraumatiseerde Libanese kinderen illustreren het menselijke drama dat zich op verschillende plaatsen in de wereld kan afspelen. Deze dramatiek, de internationale verdragsverplichtingen en

het kabinetsbeleid zijn regelmatig de oorzaak van verhitte debatten in de Tweede Kamer over het wel of niet deelnemen aan individuele missies. Onterecht wat mij betreft. Nederland is sinds 1945 lid van verschillende verdragsorganisaties en met de ondertekening van de oprichtingsverdragen en aanvullende protocollen is Nederland verplichtingen aangegaan, ook wat betreft het ter beschikking stellen van militaire middelen. Belofte maakt schuld. Dat de Nederlandse regering aan verzoeken van de verdragsorganisaties doorgaans trouw voldoet, is begrijpelijk omdat anders een onwerkbaar situatie ontstaat als iedere lidstaat bij iedere individuele missie langdurige afwegingen maakt omtrent participatie en vervolgens afhaakt. De verdragsorganisatie wordt op die manier een tandeloze tijger en zo'n situatie doet terugdenken aan het falen van de Volkenbond.

Dat neemt niet weg dat sommige politieke partijen – soms op overtuigende gronden – tegenstander zijn van militaire missies die 'onder de leidraad van de Verenigde Staten' plaatsvinden zoals de missie naar Afghanistan (SP, Groen Links, D66). De kamerdebatten over deze missie hadden qua dramatiek wel wat weg van Wagner's *Götterdämmerung* waarbij Boris Dittrich zichzelf vakkundig een speer in de rug werkte. De kibbelende kamerleden gingen echter voorbij aan de meest essentiële vraag. Die komt hierop neer dat indien er bij herhaling veel kritiek en weerstand is om in te stemmen met een verzoek van een verdragsorganisatie om deel te nemen aan een militaire missie, het wenselijker is om het Nederlands lidmaatschap van die verdragsorganisatie op het punt van deelname aan internationale missies ter discussie te stellen dan te krakelen over iedere indivi-

duele missie. Klaarblijkelijk kunnen de tegenstanders zich niet vinden in de verdragsverplichtingen en de beginselen die aan de verdragsorganisaties ten grondslag liggen.

Een dergelijke discussie is niet onwelkom. Als aankomend jurist kan ik mij best vinden in het idee dat Nederland niet participeert in internationale missies. Niet omdat ik tegen de vermeende hegemonie van de Verenigde Staten ben die volgens Harry van Bommel (SP) achter sommige missies zit, maar omdat ik het idee van Nederland als hoofdstad van het Internationale Recht aantrekkelijk vind. Deze 'juridische hoofdstad'-gedachte is ontleend aan het feit dat in Den Haag het Internationale Gerechtshof, het Internationale Strafhof en het Joegoslavië-tribunaal zijn gevestigd. De 'juridische hoofdstad' gedachte gaat wat mij betreft verder dan een metafoor voor louter de geografische ligging van de rechtscolleges. Als Nederland een serieuze rol van betekenis wil vervullen binnen de internationale rechtsgemeenschap – zeker als hoofdstad – is de consequentie dat Nederland een zelfstandiger en objectiever buitenlands beleid moet voeren. Onpartijdigheid is het leidmotief bij ieder rechts-

college. Ongeacht de formele scheiding tussen het rechtcollege en de Nederlandse staat klemt de onpartijdigheid prima facie met actieve participatie aan al dan niet omstreden buitenlandse missies. Ieder rechtcollege heeft in de huidige context te kampen met termen als vooringenomenheid en overwinnaarsrecht. Onpartijdige internationale rechtscolleges zouden wat mij betreft ingebed moeten zijn in een onpartijdige democratische rechtstaat.

Voorgaande houdt niet in dat Nederland terugkeert naar een vorm van vooroorlogse neutraliteitspolitiek of een kille politiek van 'ben ik mijn broeders hoeder'. Het kan wel een herbezinning betekenen over de deelname aan (defensieve) militaire bondgenootschappen (NAVO). In overleg met de lidstaten en wellicht binnen het kader van andere verdragsorganisaties (VN) zou Nederland een meer autonome positie krijgen die de objectiviteit en zelfstandigheid van Nederland als 'hoofdstad van het Internationale Recht' verder onderstreept. Vanuit een dergelijke onpartijdige positie is het niet ondenkbaar dat Nederland meer invloed uitoefent op de samenstelling van de rechtscolleges. Zo zou Nederland in beginsel steeds de voorzitter en meerdere

rechters kunnen aanstellen, een college vormen dat toekomstige tribunalen en hun functionarissen – met name de openbaar aanklager – controleert en verder – desgewenst – ad hoc rechtscolleges zoals tribunalen waarheidscommissies kunnen faciliteren.

Een naïef wereldbeeld? Wellicht. Maar als Nederland op deze wijze inhoudelijk invloed krijgt op de internationaal-rechtelijke procesgang omkaderd door een middels de internationale gemeenschap erkende onafhankelijke positie is wat mij betreft pas echt sprake van een 'hoofdstad van het Internationale Recht', maar dat bedoelde Wouter Bos waarschijnlijk niet. Hij heeft in de komende verkiezingscampagne immers rekening te houden met de Haagse mores vertaald naar het adagium van Quintus Cicero, te weten *novus sum, praesidatum-ministrum peto, Haga est* (je bent nieuw, je wilt minister-president worden, dit is Den Haag). Met de vorige zin indachtig is de 'hoofdstad van het Internationale Recht'-gedachte van Bos waarschijnlijk eerder een metafoor dan realiteit. ■

Harry Veenendaal (student Nederlands Recht in Utrecht)